

## Ι ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΡΑΤΟΣΘΕΝΟΥΣ ΦΟΝΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Περὶ πολλοῦ ἂν ποιησαίμην, ὦ ἄνδρες, τὸ τοιούτους ὑμᾶς ἔμοι  
δικαστὰς περὶ τούτου τοῦ πράγματος γενέσθαι, οἷοίπερ ἂν ὑμῖν  
αὐτοῖς εἴητε τοιαῦτα πεπονθότες· εὐ γὰρ οἶδ' ὅτι, εἰ τὴν αὐτὴν  
γνώμην περὶ τῶν ἄλλων ἔχοιτε, ἦνπερ περὶ ὑμῶν αὐτῶν, οὐκ ἂν  
εἶη ὅστις οὐκ ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις ἀγανακτοίη, ἀλλὰ πάντες ἂν  
περὶ τῶν τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδευόντων τὰς ζημίας μικρὰς ἠγοῖσθε.  
καὶ ταῦτα οὐκ ἂν εἶη μόνον παρ' ὑμῖν οὕτως ἐγνωσμένα, ἀλλ' ἐν<sup>2</sup>  
ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι· περὶ τούτου γὰρ μόνου τοῦ ἀδικήματος καὶ  
ἐν δημοκρατίαι καὶ ὀλιγαρχίαι ἢ αὐτῇ τιμωρία τοῖς ἀσθεν-  
εστάτοις πρὸς τοὺς τὰ μέγιστα δυναμένους ἀποδέδοται, ὥστε  
τὸν χερίστων τῶν αὐτῶν τυγχάνειν τῷ βελτίστῳ· οὕτως, ὦ  
ἄνδρες, ταύτην τὴν ὕβριν ἅπαντες ἄνθρωποι δεινοτάτην  
ἠγοῦνται. περὶ μὲν οὖν τοῦ μεγέθους τῆς ζημίας ἅπαντας ὑμᾶς<sup>3</sup>  
νομίζω τὴν αὐτὴν διάνοιαν ἔχειν, καὶ οὐδὲνα οὕτως ὀλιγώρως  
διακείσθαι, ὅστις οἶεται δεῖν συγγνώμης τυγχάνειν ἢ μικρὰς  
ζημίας ἀξίους ἠγεῖται τοὺς τῶν τοιούτων ἔργων αἰτίους·  
ἠγοῦμαι δέ, ὦ ἄνδρες, τοῦτό με δεῖν ἐπιδείξαι, ὡς ἔμοιχευεν<sup>4</sup>  
Ἐρατοσθένης τὴν γυναῖκα τὴν ἐμὴν καὶ ἐκείνην τε διέφθειρε καὶ  
τοὺς παῖδας τοὺς ἐμούς ἠσχυνε καὶ ἐμὲ αὐτὸν ὕβρισεν εἰς τὴν  
οἰκίαν τὴν ἐμὴν εἰσιῶν, καὶ οὕτε ἔχθρα ἔμοι καὶ ἐκείνῳ οὐδεμία ἦν  
πλὴν ταύτης, οὔτε χρημάτων ἕνεκα ἔπραξα ταῦτα, ἵνα πλούσιος  
ἐκ πένητος γένωμαι, οὔτε ἄλλου κέρδους οὐδενὸς πλὴν τῆς κατὰ  
τοὺς νόμους τιμωρίας. ἐγὼ τοῖνυν ἐξ ἀρχῆς ὑμῖν ἅπαντα<sup>5</sup>  
ἐπιδείξω τὰ ἐμαυτοῦ πράγματα, οὐδὲν παραλείπων, ἀλλὰ  
λέγων τάληθ'· ταύτην γὰρ ἐμαυτῷ μόνην ἠγοῦμαι σωτηρίαν,  
ἐὰν ὑμῖν εἰπεῖν ἅπαντα δυναθῶ τὰ πεπραγμένα.

Ἐγὼ γάρ, ὦ Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ ἔδοξέ μοι γῆμαι καὶ γυναῖκα<sup>6</sup>  
ἠγαγόμενην εἰς τὴν οἰκίαν, τὸν μὲν ἄλλον χρόνον οὕτω διεκείμην  
ὥστε μήτε λυπεῖν μήτε λίσαν ἐπ' ἐκείνην εἶναι ὅ τι ἂν ἐθέλη ποιεῖν,  
ἐφύλαττόν τε ὡς οἷόν τε ἦν, καὶ προσεῖχον τὸν νοῦν ὥσπερ εἰκὸς

- 7 ἦν· ἐπειδὴ δέ μοι παίδιον γίγνεται, ἐπίστευον ἦδη καὶ πάντα τὰ ἔμαυτοῦ ἐκείνην παρέδωκα, ἠγούμενος ταύτην οικειότητα μεγίστην εἶναι. ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ χρόνῳ, ὡς Ἀθηναῖοι, πασῶν ἦν βελτίστη, καὶ γὰρ οἰκονόμος δεινὴ καὶ φειδωλὸς [ἀγαθὴ] καὶ ἀκριβῶς πάντα διοικοῦσα· ἐπειδὴ δέ μοι ἡ μήτηρ ἐτελεύτησε, ἡ πάντων τῶν κακῶν ἀποθανοῦσα αἰτία μοι γεγένηται· ἐπὶ ἐκφορὰν γὰρ αὐτῆς ἀκολουθήσασα ἡ ἐμὴ γυνὴ ὑπὸ τούτου τοῦ ἀνθρώπου ὀφθεῖσα, χρόνῳ διαφθείρεται· ἐπιτηρῶν γὰρ τὴν θεραπείαν τὴν εἰς τὴν ἀγορὰν βαδίζουσαν καὶ λόγους προσφέρων ἀπόλεσεν αὐτήν. πρώτων μὲν οὖν, ὡς ἄνδρες (δεῖ γὰρ καὶ ταῦθ' ὑμῖν διηγῆσασθαι), οἰκίδιον ἔστι μοι διπλοῦν, ἴσα ἔχον τὰ ἄνω τοῖς κάτω κατὰ τὴν γυναικωνῆτιν καὶ κατὰ τὴν ἀνδρωνῆτιν. ἐπειδὴ δὲ τὸ παίδιον ἐγένετο ἡμῖν, ἡ μήτηρ αὐτὸ ἐθῆλαζεν· ἵνα δὲ μή, ὅποτε λουῖσθαι δεοί, κινδυνεύη κατὰ τῆς κλιμακῶς καταβαίνουσα, ἐγὼ μὲν ἄνω διηγιώμην, αἱ δὲ γυναῖκες ὀ κάτω. καὶ οὕτως ἦδη συνειθισμένον ἦν, ὥστε πολλάκις ἡ γυνὴ ἀπήγει κάτω καθευδήσουσα ὡς τὸ παίδιον, ἵνα τὸν τιθῶν αὐτῷ διδῶι καὶ μὴ βοᾷ. καὶ ταῦτα πολὺν χρόνον οὕτως ἐγίνετο, καὶ ἐγὼ οὐδέποτε ὑπώπτευσα, ἀλλ' οὕτως ἠλιθίως διεκείμην, ὥστε ὤμην τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα πασῶν σωφρονεστάτην εἶναι τῶν ἐν τῇ πόλει. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ὡς ἄνδρες, ἦκον μὲν ἀπροδοκῆτως ἐξ ἀγροῦ, μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον τὸ παίδιον ἔβρα καὶ ἐδυσκόλαιεν ὑπὸ τῆς θεραπείας ἐπιτήδης λυπούμενον, ἵνα ταῦτα ποιῆ· ὁ γὰρ ἄνθρωπος ἔνδον ἦν· ὕστερον γὰρ ἅπαντα ἐπυθόμην. καὶ ἐγὼ τὴν γυναῖκα ἀπιέναι ἐκέλευον καὶ δοῦναι τῷ παιδίῳ τὸν τιθῶν, ἵνα παύσῃται κλάον. ἡ δὲ τὸ μὲν πρόωτον οὐκ ἤθελεν, ὡς ἂν ἀσμένῃ με ἑορακῖα ἦκοντα διὰ χρόνου· ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ ὠργιζόμεν καὶ ἐκέλευον αὐτὴν ἀπιέναι, ἵνα σύ γε ἔφη· 'πειραῖς ἐνταῦθα τὴν παιδίσκη· καὶ πρότερον δὲ μεθῶν εἴλακες αὐτήν.' καγὼ μὲν ἐγέλων, ἐκείνη δὲ ἀναστᾶσα καὶ ἀπιούσα προστίθησι τὴν θύραν, προσποιουμένη παίζειν, καὶ τὴν κλεῖν ἐφέλκεται. καγὼ τούτων οὐδὲν ἐνθυμούμενος οὐδ' ὑπνοῶν ἐκάθευδον ἄσμενος, ἦκον ἐξ ἀγροῦ. ἐπειδὴ δὲ ἦν πρὸς ἡμέραν, ἦκεν ἐκείνη καὶ τὴν θύραν ἀνέωξεν. ἐρομένου δέ μου τί αἱ θύραι νύκτωρ ψοφοῖεν, ἔφασκε τὸν λύχρον ἀποσβεσθῆναι τὸν παρὰ

- τῷ παιδίῳ, εἶτα ἐκ τῶν γειτόνων ἐνάψασθαι. εἰώπων ἐγὼ καὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν ἠγούμην. ἔδοξε δέ μοι, ὡς ἄνδρες, τὸ πρόσωπον ἐψιμυθῶσθαι, τοῦ ἀδελφοῦ τεθνεώτος οὕτω τριᾶκονθ' ἡμέρας· ὁμῶς δ' οὐδ' οὕτως οὐδὲν εἰπὼν περὶ τοῦ πράγματος ἐξελθὼν ὠχόμην ἐξω σιωπῆι. μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς ἄνδρες, χρόνον μεταξὺ διαγενομένου καὶ ἐμοῦ πολὺ ἀπολελειμένου τῶν ἔμαυτοῦ κακῶν, προσέρχεται μοί τις πρεσβύτερος ἄνθρωπος, ὑπὸ γυναικὸς ὑποπεμφθεῖσα ἦν ἐκείνος ἐμοίχευεν, ὡς ἐγὼ ὕστερον ἤκουον· αὕτη δὲ ὀργιζομένη καὶ ἀδικεῖσθαι νομίζουσα, ὅτι οὐκέτι ὁμοίως ἔφοῖτα παρ' αὐτήν, ἐφύλαττεν ἔως ἐξηῦρεν ὁ τι εἶη τὸ αἴτιον. προσελθοῦσα οὖν μοι ἐγγυς ἡ ἄνθρωπος τῆς οἰκίας τῆς ἐμῆς ἐπιτηροῦσα, 'Εὐφίγητε' ἔφη· 'μηδεμίᾳ πολυπραγμοσύνην προσεληλυθέναι με νόμιζε πρὸς σέ· ὁ γὰρ ἀνὴρ ὁ ὑβρίζων εἰς σέ καὶ τὴν σὴν γυναῖκα ἐχθρὸς ὢν ἡμῖν τυγχάνει. ἐὰν οὖν λάβῃς τὴν θεραπείαν τὴν εἰς ἀγορὰν βαδίζουσαν καὶ διακονοῦσαν ὑμῖν καὶ βασανίσῃς, ἅπαντα πεύσει. ἔστι δ' ἔφη· 'Ερατοσθένης Ὀῆθεν ὁ ταῦτα πράττων, ὃς οὐ μόνον τὴν σὴν γυναῖκα διεφθαρκεν ἀλλὰ καὶ ἄλλας πολλὰς· ταύτην γὰρ [τὴν] τέχνην ἔχει.' ταῦτα εἰπούσα, ὡς ἄνδρες, ἐκείνη μὲν ἀπηλλάγη, ἐγὼ δ' εὐθέως ἐταραττόμην, καὶ πάντα μου εἰς τὴν γνώμην εἰσῆι, καὶ μεστὸς ἦν ὑποψίας, ἐνθυμούμενος μὲν ὡς ἀπεκλήσθη ἐν τῷ δωματίῳ, ἀναμνηστικόμενος δὲ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐψόφει ἡ μέταυλος θύρα καὶ ἡ αὐλειος, ὃ οὐδέποτε ἐγένετο, ἔδοξε τέ μοι ἡ γυνὴ ἐψιμυθῶσθαι. ταῦτά μου πάντα εἰς τὴν γνώμην εἰσῆι, καὶ μεστὸς ἦν ὑποψίας. ἐλθὼν δὲ ἱσάδα ἐκέλευον ἀκολουθεῖν μοι τὴν θεραπείαν εἰς τὴν ἀγορὰν, ἀγαγὼν δ' αὐτὴν ὡς τῶν ἐπιτηδείων τινα ἔλεγον ὅτι ἐγὼ πάντα εἶην πεπυσμένος τὰ γιγνώμενα ἐν τῇ οἰκίᾳ· 'σοὶ οὖν' ἔφην· 'ἔξεστι δυοῖν ὀπότερον βούλει ἐλέσθαι, ἢ μαστιγωθεῖσαν εἰς μύλωνα ἐμπεσεῖν καὶ μηδέποτε παύσασθαι κακοῖς τοιοῦτοις συνεχόμενῃ, ἢ κατειπούσαν ἅπαντα τάληθῆ μηδὲν παθεῖν κακόν, ἀλλὰ συγγνώμης παρ' ἐμοῦ τυχεῖν τῶν ἡμαρτημένων. ψεύσῃ δὲ μηδὲν, ἀλλὰ πάντα τάληθῆ λέγε.' κακείνη τὸ μὲν πρόωτον ἔξαρνος ἦν, καὶ ποιεῖν ἐκέλευεν ὁ τι βούλομαι· οὐδὲν γὰρ εἶδέναι· ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ ἐμνήσθην Ἐρατοσθένους πρὸς αὐτήν, καὶ εἶπον ὅτι οὗτος

ὁ φοιτῶν εἶη πρὸς τὴν γυναικα, ἐξεπλάγη ἡγησαμένη με πάντα ἀκριβῶς ἐγνωκέαι. καὶ τότε ἦδη πρὸς τὰ γόνατά μου πεσοῦσα, καὶ πίστιν παρ' ἐμοῦ λαβοῦσα μηδὲν πείσασθαι κακόν, κατηγορεῖ πρώτων μὲν ὡς μετὰ τὴν ἐκφορὰν αὐτῆι προσίει, ἔπειτα ὡς αὐτῆ τελευτῶσα εἰσαγγέλειε καὶ ὡς ἐκείνη τῶι χρόνῳ πεισθεῖη, καὶ τὰς εἰσόδους οἷς τρόποις προσίτοιτο, καὶ ὡς Θεσμοφορίοις ἐμοῦ ἐν ἀγρῶι ὄντος ὤχητο εἰς τὸ ἱερὸν μετὰ τῆς μητρὸς τῆς ἐκείνου· καὶ τᾶλλα τὰ γενόμενα πάντα ἀκριβῶς διηγήσατο. ἐπειδὴ δὲ πάντα εἴρητο αὐτῆι, εἶπον ἐγώ, ὅπως τοῖνυν ταῦτα μηδεὶς ἀνθρώπων πεύσεται· εἰ δὲ μή, οὐδὲν σοι κύριον ἔσται τῶν πρὸς ἐμ' ὠμολογημένων. ἀξιῶ δὲ σε ἐπ' αὐτοφώρῳι ταῦτά μοι ἐπιδείξαι· ἐγὼ γὰρ οὐδὲν δέομαι λόγων, ἀλλὰ τὸ ἔργον φανερὸν γενέσθαι, 21 εἴπερ οὕτως ἔχει· ὠμολόγει ταῦτα ποιήσῃ. καὶ μετὰ ταῦτα διεγένοντο ἡμέραι τέτταρες ἢ πέντε, ... ὡς ἐγὼ μεγάλοις ὑμῖν τεκμηρίοις ἐπιδείξω. πρώτων δὲ διηγήσασθαι βούλομαι τὰ πραχθέντα τῆι τελευταίαι ἡμέραι. Σώστρατος ἦν μοι ἐπιτήδειος καὶ φίλος. τούτωι ἡλίου δευκότος ἰόντι ἐξ ἀγροῦ ἀπήντησα. εἰδὼς δ' ἐγὼ ὅτι τῆνικαῦτα ἀφигμένος οὐδὲν καταλήψοιτο οἴκοι τῶν ἐπιτηδείων, ἐκέλευον συνδειπνεῖν· καὶ ἐλθόντες οἶκαδε ὡς ἐμέ, 22 ἀναβάντες εἰς τὸ ὑπερώϊον ἐδειπνοῦμεν. ἐπειδὴ δὲ καλῶς αὐτῶι εἶχεν, ἐκείνος μὲν ἀπιῶν ὤχητο, ἐγὼ δ' ἐκάθευδον. ὁ δ' Ἐρατοσθένης, ὁ ἄνδρες, εἰσέρχεται, καὶ ἡ θεράπεινα ἐπεγείρασα με εὐθὺς φράζει ὅτι ἔνδον ἐστί. καγὼ εἶπων ἐκείνη ἐπιμελεῖσθαι τῆς θύρας, καταβὰς σιωπῆι ἐξέρχομαι, καὶ ἀφικνούμαι ὡς τὸν καὶ τόν, καὶ τοὺς μὲν <οὐκ> ἔνδον κατέλαβον, τοὺς δὲ οὐδ' 23 ἐπιδημοῦντας ἦτρον. παραλαβὼν δ' ὡς οἶόν τε ἦν πλείστους ἐκ τῶν παρόντων ἐβάδιζον. καὶ δαΐδας λαβόντες ἐκ τοῦ ἐγγύτατα καπηλείου εἰσερχόμεθα, ἀνεωιγμένης τῆς θύρας καὶ ὑπὸ τῆς ἀνθρώπου παρεσκευασμένης. ὥσαντες δὲ τὴν θύραν τοῦ δωματίου οἱ μὲν πρότωι εἰσιόντες ἔτι εἶδομεν αὐτὸν κατακειμένον παρὰ τῆι 24 γυναικί, οἱ δ' ὕστερον ἐν τῆι κλίνῃι γυμνὸν ἐσθηκότα. ἐγὼ δ', ὁ ἄνδρες, πατάσας καταβάλλω αὐτόν, καὶ τὼ χεῖρε περιουργῶν εἰς τοῦτπισθεν καὶ δήσας ἠρώτων διὰ τί ὑβρίζει εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἐμὴν εἰσιών. κάκεινος ἀδικεῖν μὲν ὠμολόγει, ἠντεβόλει δὲ καὶ 25 ἰκέτευε μὴ ἀποκτεῖναι ἀλλ' ἀργύριον πράξασθαι. ἐγὼ δ' εἶπον

ὅτι 'οὐκ ἐγὼ σε ἀποκτενῶ, ἀλλ' ὁ τῆς πόλεως νόμος, ὃν σὺ παραβαίνων περὶ ἐλάττονος τῶν ἡδονῶν ἐποίησα, καὶ μᾶλλον εἴλου τοιοῦτον ἀμάρτημα ἐξαμαρτάνειν εἰς τὴν γυναικα τὴν ἐμὴν καὶ εἰς τοὺς παῖδας τοὺς ἐμοὺς ἢ τοὺς νόμοις πείθεσθαι καὶ κόσμιος εἶναι.' οὕτως, ὁ ἄνδρες, ἐκείνος τούτων ἔτυχεν ὥνπερ οἱ νόμοι 27 κελεύουσι τοὺς τὰ τοιαῦτα πράττοντας, οὐκ εἰσαρπασθεῖς ἐκ τῆς ὁδοῦ, οὐδ' ἐπὶ τὴν ἐστίαν καταφυγῶν, ὥσπερ οὗτοι λέγουσι· πῶς γὰρ ἂν, ὅστις ἐν τῶι δωματίῳι πληγείς κατέπεσεν εὐθύς, περιέτρεψα δ' αὐτοῦ τὼ χεῖρε, ἔνδον δὲ ἦσαν ἄνθρωποι τοσοῦτοι, οὓς διαφυγεῖν οὐκ ἔδύνατο, οὔτε σίδηρον οὔτε ξύλον οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἔχων, ὧι τοὺς εἰσελθόντας ἂν ἡμύνατο; ἀλλ', ὁ 28 ἄνδρες οἶμαι καὶ ὑμᾶς εἶδέναι ὅτι οἱ μὴ τὰ δίκαια πράττοντες οὐχ ὠμολογοῦσι τοὺς ἐχθροὺς λέγειν ἀληθῆ, ἀλλ' αὐτοὶ ψευδόμενοι καὶ τὰ τοιαῦτα μηχανώμενοι ὄργας τοῖς ἀκούουσι κατὰ τῶν τὰ δίκαια πραττόντων παρασκευάζουσι. πρώτων μὲν οὖν ἀνάγνωθι τὸν νόμον.

## ΝΟΜΟΣ

Οὐκ ἡμφεσβήτει, ὁ ἄνδρες, ἀλλ' ὠμολόγει ἀδικεῖν, καὶ ὅπως μὲν 29 μὴ ἀποθάνῃ ἠντεβόλει καὶ ἰκέτευε, ἀποτίνειν δ' ἔτοιμος ἦν χρήματα. ἐγὼ δὲ τῶι μὲν ἐκείνου τιμήματι οὐ συνεχώρουν, τὸν δὲ τῆς πόλεως νόμον ἤξιουν εἶναι κυριώτερον, καὶ ταύτην ἔλαβον τὴν δίκην, ἦν ὑμεῖς δικαιοτάτην εἶναι ἡγησάμενοι τοῖς τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδεύουσιν ἐτάξατε. καὶ μοι ἀνάβητε τούτων 30 μάρτυρες.

## ΜΑΡΤΥΡΕΣ

'Ανάγνωθι δέ μοι καὶ τοῦτον τὸν νόμον <τὸν> ἐκ τῆς στήλης τῆς 30 ἐξ Ἄρειου πάγου.

## ΝΟΜΟΣ

'Ακούετε, ὁ ἄνδρες, ὅτι αὐτῶι τῶι δικαστηρίῳι τῶι ἐξ Ἄρειου πάγου, ὧι καὶ πατρίον ἐστί καὶ ἐφ' ἡμῶν ἀποδέδοται τοῦ φόνου τὰς δίκας δικάζειν, διαρρηδὴν εἴρηται τούτου μὴ καταγινώσκειν φόνον, ὅς ἂν ἐπὶ δάμαρτι τῆι ἑαυτοῦ μοιχὸν λαβὼν ταύτην τὴν

31 τιμωρίαν ποιήσεται. καὶ οὕτω σφόδρα ὁ νομοθέτης ἐπὶ ταῖς γαμεταῖς γυναιξὶ δίκαια ταῦτα ἠγήσατο εἶναι, ὥστε καὶ ἐπὶ ταῖς παλλακαῖς ταῖς ἐλάττονος ἀξίας τὴν αὐτὴν δίκην ἐπέθηκε. καίτοι δῆλον ὅτι, εἴ τινα εἶχε ταύτης μείζω τιμωρίαν ἐπὶ ταῖς γαμεταῖς, ἐποίησεν ἄν' νῦν δὲ οὐχ οἷός τε ὧν ταύτης ἰσχυροτέραν ἐπ' ἐκείναις ἐξευρεῖν, τὴν αὐτὴν καὶ ἐπὶ ταῖς παλλακαῖς ἤξίωσε γίνεσθαι. ἀνάγνωθι δέ μοι καὶ τοῦτον τὸν νόμον.

## ΝΟΜΟΣ

32 Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες, ὅτι κελεύει, ἔαν τις ἄνθρωπον ἐλεύθερον ἢ παιδα αἰσχύνῃ βίαι, διπλὴν τὴν βλάβην ὀφείλῃν· ἔαν δὲ γυναικᾶ, ἐφ' αἴσπερ ἀποκτείνῃ ἐξεστίν, ἔν τοις αὐτοῖς ἐνέχεσθαι οὕτως, ὦ ἄνδρες, τοὺς βιαζομένους ἐλάττονος ζημίας ἀξίους ἠγήσατο εἶναι ἢ τοὺς πείθοντας· τῶν μὲν γὰρ θάνατον κατέγνω, τοῖς δὲ διπλὴν ἐποίησε τὴν βλάβην, ἠγούμενος τοὺς μὲν διαπραττομένους βίαι ὑπὸ τῶν βιασθέντων μισεῖσθαι, τοὺς δὲ πείσαντας οὕτως αὐτῶν τὰς ψυχὰς διαφθεῖρειν, ὥστ' οἰκειοτέρας αὐτοῖς ποιῆν τὰς ἀλλοτρίας γυναικᾶς ἢ τοῖς ἀνδράσι, καὶ πᾶσαν ἐπ' ἐκείνοις τὴν οἰκίαν γερονέαι, καὶ τοὺς παῖδας ἀδήλους εἶναι ὀποτέρων τυγχάνουσιν ὄντες, τῶν ἀνδρῶν ἢ τῶν μοιχῶν· ἂνθ' ὧν ὁ τὸν νόμον τίθει θάνατον αὐτοῖς ἐποίησε τὴν ζημίαν. ἐμοῦ τοίνυν, ὦ ἄνδρες, οἱ μὲν νόμοι οὐ μόνον ἀπεγνωκότες εἰσὶ μὴ ἀδικεῖν, ἀλλὰ καὶ κεκελευκότες ταύτην τὴν δίκην λαμβάνειν· ἔν ἡμῖν δ' ἐστὶ πρότερον χρὴ τοὺς ἰσχυροὺς ἢ μηδενὸς ἀξίους εἶναι. ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι πᾶσας τὰς πόλεις διὰ τοῦτο τοὺς νόμους τίθεσθαι, ἵνα περὶ ὧν ἂν πραγμάτων ἀπορῶμεν, παρὰ τοὺς ἐλθόντες σκεψώμεθα ὅ τι ἡμῖν ποιητέον ἐστίν. οὗτοι τοίνυν περὶ τῶν τοιοῦτων τοῖς ἀδικουμένοις τοιαύτην δίκην λαμβάνειν παρακελεύονται. οἷς ὑμᾶς ἀξιῶ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν· εἰ δὲ μή, τοιαύτην ἄδειαν τοῖς μοιχοῖς ποιήσετε, ὥστε καὶ τοὺς κλέπτας ἐπαρεῖτε φάσκειν μοιχοὺς εἶναι, εὐ εἰδότας ὅτι, ἔαν ταύτην τὴν αἴτίαν περὶ ἐαυτῶν λέγωσι καὶ ἐπὶ τούτῳ φάσκωσιν εἰς τὰς ἀλλοτρίας οἰκίας εἰσιέναι, οὐδεὶς αὐτῶν ἄψεται. πάντες γὰρ εἰσονται ὅτι τοὺς μὲν νόμους τῆς μοιχείας χაίρειν ἔαν δεῖ, τὴν δὲ

ψῆφον τὴν ὑμετέραν δεδιέναι· αὕτη γὰρ ἐστὶ πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει κυριωτάτη.

37 Σκέψασθε δέ, ὦ ἄνδρες· κατηγοροῦσι γάρ μου ὡς ἐγὼ τὴν θεράπαιναν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρῃ μετελθεῖν ἐκέλευσα τὸν νεανίσκον. ἐγὼ δέ, ὦ ἄνδρες, δίκαιον μὲν ἂν ποιῆν ἠγούμην ὠϊτινίου τὸν τρόπον τὸν τὴν γυναικᾶ τὴν ἐμὴν διαφθείραντα λαμβάνων (εἰ μὲν γὰρ λόγων εἰρημένων ἔργου δὲ μηδενὸς γεγενημένου μετελθεῖν ἐκέλευον ἐκείνον, ἠδίκουν ἄν· εἰ δὲ ἤδη πάντων 38 διαπεπραγμένων καὶ πολλὰκις εἰσεληλυθότος εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἐμὴν ὠϊτινίου τὴν βλάβην ἔλαμβανον αὐτόν, σωφρονεῖν <ἂν> ἐμαυτὸν ἠγούμην)· σκέψασθε δὲ ὅτι καὶ ταῦτα ψεύδονται· 39 βραδύως δὲ ἐκ τῶνδε γνώσεσθε. ἐμοὶ γάρ, ὦ ἄνδρες, ὅπερ καὶ πρότερον εἶπον, φίλος ὧν Σώστρατος καὶ οἰκείως διακείμενος ἀπαντήσας ἐξ ἀγροῦ περὶ ἡλίου δυσμᾶς συνεδείπνει, καὶ ἐπειδὴ καλῶς εἶχεν αὐτῷ, ἀπῖων ὤιχτο. καίτοι πρόωτον μὲν, ὦ ἄνδρες, 40 ἐνθυμήθητε· [ὅτι] εἰ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐγὼ ἐπεβούλευον Ἐρατοσθένει, πρότερον ἦν μοι κρεῖττον αὐτῷ ἐτέρωθι δειπνεῖν ἢ τὸν συνεδειπνήσοντά μοι εἰσαγαγεῖν; οὕτω γὰρ ἂν ἦττον ἐτόλμησεν ἐκεῖνος εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν· εἴτα δοκῶ ἂν ἡμῖν τὸν συνεδειπνοῦντα ἀφείμ' ἄνευ μόνου καταλειφθῆναι καὶ ἔρημος γενέσθαι, ἢ 41 κελεύειν ἐκείνον μέναι, ἵνα μετ' ἐμοῦ τὸν μοιχὸν ἐτιμωρεῖτο; ἐπειτα, ὦ ἄνδρες, οὐκ ἂν δοκῶ ἡμῖν τοῖς ἐπιτηδείοις μεθ' ἡμέραν 42 παραγγεῖλαι, καὶ κελεύσαι αὐτοὺς συλλεγεῖν εἰς οἰκίαν τῶν φίλων τὴν ἐγγυτάτω, μᾶλλον ἢ ἐπειδὴ τάχιστα ἠισθόμην τῆς νυκτὸς περιτρέχειν, οὐκ εἰδὼς ὄντινα οἴκοι καταλήψομαι καὶ ὄντινα ἔξω; καὶ ὡς Ἀρμόδιον μὲν καὶ τὸν δεῖνα ἦλθον οὐκ ἐπιδημοῦντας (οὐ γὰρ ἦιδειν), ἐτέρους δὲ οὐκ ἔνδον ὄντας κατέλαβον, οὓς δ' οἷός τε ἦν λαβῶν ἐβράδιζον. καίτοι γε εἰ 43 προήιδειν, οὐκ ἂν δοκῶ ἡμῖν καὶ θεράπροντας παρασκευάσασθαι καὶ τοῖς φίλοις παραγγεῖλαι, ἵν' ὡς ἀσφαλέστατα μὲν αὐτὸς εἰσήμιεν (τί γὰρ ἦιδειν εἴ τι κάκεινος εἶχε σιδήριον;), ὡς μετὰ πλείστων δὲ μαρτύρων τὴν τιμωρίαν ἐποιούμην; νῦν δ' οὐδὲν εἰδὼς τῶν ἐσομένων ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ, οὓς οἷός τε ἦν παρέλαβον. καὶ μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες.

- 43 Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόαστε, ὦ ἄνδρες· σκέψασθε δὲ παρ' ὑμῖν αὐτοῖς οὕτως περὶ τούτου τοῦ πράγματος, ζητούντες εἴ τις ἐμοὶ καὶ Ἐρατοσθένει· ἔχθρα πῶποτε γεγένηται πλὴν ταύτης. οὐδεμίαν γὰρ εὐρήσατε. οὔτε γὰρ συκοφαντῶν γραφάς με ἐγράψατο, οὔτε ἐβλόλαιεν ἐκ τῆς πόλεως ἐπεχείρησεν, οὔτε ἰδίας δίκας ἐδικάζετο, οὔτε συνήϊδει κακὸν οὐδὲν ὃ ἐγὼ δεδιώς μὴ τις πύθηται ἐπέθυμον αὐτὸν ἀπολέσαι, οὔτε εἰ ταῦτα διαπραξαίμην, ἠλπιζὼν ποθεν χρήματα λήψεσθαι· ἐνιοὶ γὰρ τοιούτων πραγμάτων ἔνεκα θάνατον ἀλλήλοις ἐπιβουλεύουσι. τοσοῦτου τοίνυν δεῖ ἢ λαιδορία ἢ παροιμία ἢ ἄλλη τις διαφορά ἡμῖν γεγονένη, ὥστε οὐδὲ ἐορακῶς ἦν τὸν ἄνθρωπον πῶποτε πλὴν ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτί. τί ἂν οὖν βουλόμενος ἐγὼ τοιοῦτον κίνδυνον ἐκινδύνουν, εἰ μὴ τὸ μέγιστον τῶν ἀδικημάτων ἦν ὑπ' αὐτοῦ ἡδικημένος; 46 ἔπειτα παρακαλέσας αὐτὸς μάρτυρας ἠσέβουν, ἔξόν μοι, εἴπερ ἀδίκως ἐπεθύμουν αὐτὸν ἀπολέσαι, μηδένα μοι τούτων συνειδέναι;
- 47 Ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες, οὐκ ἴδιαν ὑπὲρ ἑμαυτοῦ νομίζω ταύτην γενέσθαι τὴν τιμωρίαν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀπάσης· οἱ γὰρ τοιαῦτα πράττοντες, ὀρώντες οἷα τὰ ἄθλα πρόκειται τῶν τοιούτων ἀμαρτημάτων, ἤττον εἰς τοὺς ἄλλους ἐξαμαρτήσονται, ἔαν καὶ ὑμᾶς ὀρώσι τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντας. εἰ δὲ μὴ, πολὺ κάλλιον τοὺς μὲν κειμένους νόμους ἐξαλείψαι, ἑτέρους δὲ θεῖναι, οἵτινες τοὺς μὲν φυλάττοντας τὰς ἑαυτῶν γυναικῶν ταῖς ζημίαις ζημιώσουσι, τοῖς δὲ βουλομένοις εἰς αὐτὰς ἀμαρτάνειν πολλὴν ἄδειαν ποιήσουσι. πολὺ γὰρ οὕτω δικαιοτέρον ἢ ὑπὸ τῶν νόμων τοὺς πολίτας ἐνεδρενεύσθαι, οἱ κελεύουσι μὲν, ἔαν τις μοιχὸν λάβῃ, ὃ τι ἂν οὖν βούληται χρῆσθαι, οἱ δ' ἄγῶνες δεινότεροι τοῖς ἀδικουμένοις καθεστήκασιν ἢ τοῖς παρὰ τοὺς νόμους τὰς ἀλλοτρίας καταισχύνουσι γυναικῶν. ἐγὼ γὰρ οὖν καὶ περὶ τοῦ σώματος καὶ περὶ τῶν χρημάτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων κινδυνεύω, ὅτι τοῖς τῆς πόλεως νόμοις ἐπιθόμην.

## 3 ΠΡΟΣ ΣΙΜΩΝΑ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Πολλὰ καὶ δεῖνὰ συνειδῶς Σίμωνι, ὦ βουλή, οὐκ ἂν ποτ' αὐτὸν εἰς τοσοῦτο τόλμης ἠγασάμην ἀφικέσθαι, ὥστε ὑπὲρ ὧν αὐτὸν εἶδει δοῦναι δίκην, ὑπὲρ τούτων ὡς ἀδικούμενον ἔγκλημα ποιήσασθαι καὶ οὕτω μέγαν καὶ σεμνὸν ὄρκον διομοσάμενον εἰς ὑμᾶς ἔλθεῖν. εἰ μὲν οὖν ἄλλοι τινὲς ἔμελλον περὶ ἐμοῦ διαγνώσασθαι, σφόδρα ἂν ἐφοβούμην τὸν κίνδυνον, ὄρων ὅτι καὶ παρασκευαί καὶ τῆσαι ἐνίοτε τοιαῦται γίνονται, ὥστε πολλὰ καὶ παρὰ γνώμην ἀποβαίνειν τοῖς κινδυνεύουσιν· εἰς ὑμᾶς δ' εἰσελθὼν ἐλπίζω τῶν δικαίων τεύξεσθαι. μάλιστα δ' ἄγανακτῶ, 3 ὦ βουλή, ὅτι περὶ τοιούτων πραγμάτων εἴπειν ἀναγκασθήσομαι πρὸς ὑμᾶς, ὑπὲρ ὧν ἐγὼ αἰσχυρόμενος, εἰ μέλλοιεν πολλοὶ μοι συνείσεσθαι, ἠνεσχόμεν ἀδικούμενος. ἐπειδὴ δὲ Σίμων με εἰς τοιαύτην ἀνάγκην κατέστησεν, οὐδὲν ἀποκριψάμενος ἅπαντα διηγῆσομαι πρὸς ὑμᾶς τὰ πεπραγμένα. ἀξίῳ δέ, ὦ βουλή, εἰ μὲν 4 ἀδικῶ, μηδεμίαν συγγνώμης τυγχάνειν· ἔαν δὲ περὶ τούτων ἀποδείξω ὡς οὐκ ἔνοχός εἰμι οἷς Σίμων διωμόσατο, ἄλλως δὲ ὑμῖν φαινώμαι παρὰ τὴν ἠλικίαν τὴν ἑμαυτοῦ ἀνοητότερον πρὸς τὸ μεράκιον διατθεῖς, αἰτούμαι ὑμᾶς μηδὲν με χεῖρω νομίζειν, εἰδὸς ὅτι ἐπιθυμήσαι μὲν ἅπασιν ἀνθρώποις ἔνεστιν, οὗτος δὲ βέλτιστος ἂν εἴη καὶ σωφρονέστατος, ὅστις κοσμιώτατα τὰς συμφορὰς φέρειν δύναται. οἷς ἅπασιν ἐμποδῶν ἐμοὶ γεγένηται Σίμων οὕτως, ὡς ἐγὼ ὑμῖν ἐπιδείξω.

Ἡμεῖς γὰρ ἐπεθυμήσαμεν, ὦ βουλή, Θεοδότου, Πλαταιικοῦ 5 μερακίου, καὶ ἐγὼ μὲν εὖ ποιῶν αὐτὸν ἤξιον εἶναι μοι φίλον, οὗτος δὲ ὑβρίζων καὶ παρανομῶν ὄλιγο ἀναγκάσειν αὐτὸν ποιεῖν ὃ τι βούλοιο. ὅσα μὲν οὖν ἐκείνος κακὰ ὑπ' αὐτοῦ πέποιθε, πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν· ὅσα δὲ εἰς ἐμὲ αὐτὸν ἐξημάρτηκεν, ἠγοῦμαι ταῦθ' ὑμῖν προσήκειν ἀκοῦσαι. πυθόμενος γὰρ ὅτι τὸ μεράκιον 6 ἦν παρ' ἐμοί, ἐλθὼν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὴν ἐμὴν νύκτωρ μεθύων, ἐκκόψας τὰς θύρας εἰσῆλθεν εἰς τὴν γυναικωνῆτιν, ἔνδον οὐσῶν τῆς τε ἀδελφῆς τῆς ἐμῆς καὶ τῶν ἀδελφιδῶν, αἱ οὕτω κοσμίως βεβιώκασιν ὥστε καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων ὀρώμεναι αἰσχυρέσθαι. οὗτος τοίνυν εἰς τοῦτο ἦλθεν ὕβρεως ὥστ' οὐ πρότερον ἠθέλησεν 7